



ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ, ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄ ԵՎ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ ԾՐԱԳԻՐ

«Վանաձոր քաղաքի պետական կառույցիների ֆիզիկական մատչելիության և մատուցվող ծառայությունների հասանելիության մոնիթորինգ» զեկույցի Town Hall ձևաչափով քննարկում Ք. Վանաձոր

Քննարկման արդյունքների վերլուծություն

Սույն զեկույցը մշակվել է Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ «Իրավաբանների հայկական ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպության ղեկավարությամբ կոնսորցիումով գործարկվող «Կառուցողական երկխոսության հանձնառություն» ծրագրով տրամադրված ենթադրամաշնորհի շրջանակներում «Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ» հաշմանդամություն ունեցող անձանց ՀԿ-ի կողմից իրականացվող «Մարդու իրավունքներ, մշտադիտարկում և հրապարակայնություն» ծրագրի շրջանակներում: Փաստաթղթի բովանդակության համար պատասխանատու է միայն «Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ» ՀԿ-ն, և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի Եվրոպական միության տեսակետները:



ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1) Ներածություն-----2

2) Մեթոդաբանություն-----4

3) *Town Hall* ձևաչափով հանդիպման ընթացքում Վանաձոր քաղաքի թվով 15 պետական կառույցների ներկայացուցիչների կողմից ներկայացված առաջարկություններ՝ կապված իրենց կառույցների կողմից մատուցվող ծառայությունների հասանելիության հետ՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց հետ-----4-5

4) Հանրային կառույցների կողմից մատուցվող ծառայությունների հասանելիության ապահովման նպատակով «Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ» հաշմանդամություն ունեցող անձանց հասարակական կազմակերպության կողմից ներկայացված եզրակացություններ և առաջարկություններ-----6-7

1) Ներածություն

«Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ» հաշմանդամություն ունեցող անձանց հասարակական կազմակերպությունը 2018 թվականին իրականացրել է պետական կառույցների ֆիզիկական մատչելիության և վերջիններիս կողմից մատուցվող ծառայությունների հասանելիության հետ կապված հետազոտություն, որը անց է կացրել «Մարդու իրավունքներ. մշտադիտարկում և հրապարակայնություն» ծրագրի շրջանակներում, որի նպատակն է՝ նպաստել Հայաստանում մարդու իրավունքների պաշտպանությանը՝ խթանելով ոլորտում հանրային քաղաքականության բարելավմանը: Առանձնահատուկ նպատակը՝ նպաստել հաշմանդամություն ունեցող անձանց (այսուհետ ՀՈՒԱ) շահերի և իրավունքների պաշտպանությանը: Հետազոտությունն իրականացվել է Եվրամիության կողմից ֆինանսավորվող «Կառուցողական երկխոսության հանձնառություն» ծրագրի կողմից տրամադրված ենթադրամաշնորհների շրջանակներում: Ենթադրամաշնորհային ծրագիրն իրականացվում է «Հանուն հավասար իրավունքների» կոնսորցիումի անդամ հանդիսացող «Լրագրողներ Հանուն Մարդու Իրավունքների», «Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ», «Իրավունքի Ուժ» և «Ազատ Լրագրողներ» ՔՀԿ-ների համագործակցությամբ: Կառուցողական երկխոսության հանձնառություն» ծրագիրն իրականացվում է «Իրավաբանների հայկական ասոցիացիա» ՀԿ ղեկավարությամբ գործող կոնսորցիումի միջոցով: Ամփոփ զեկույցը ներկայացվել է Town Hall ձևաչափով քննարկմանը, որտեղ հանդիպման մասնակիցները ոչ միայն ծանոթացան զեկույցի արդյունքներին, այլ նաև ներկայացրեցին առաջարկություններ:

2) Մեթոդաբանություն

Մեթոդաբանության մշակման նպատակով մեր առջև ներկայացրել ենք հետևյալ խնդիրները.

- Ներկայացնել հետազոտությունը
- Վերլուծել մշտադիտարկման արդյունքները և մշակել առաջարկություններ՝ բացահայտված խնդիրները հասցեագրելու համար:

Հանդիպման ընթացքում կիրառվել է գրույցը, ազատ քննարկում և հարց ու պատասխան:

3) Համահամայնքային քննարկում Town Hall ձևաչափով

Մարտի 12-ին «Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ» հաշմանդամություն ունեցող անձանց ՀԿ-ի գրասենյակում տեղի ունեցավ Town Hall ձևաչափով հանդիպում: Հանդիպման արդյունքում ներկաները ծանոթացան միջավայրի ֆիզիկական մատչելիության մշտադիտարկման արդյունքում ստեղծված զեկույցի արդյունքներին: Ներկա էին և՛ մշտադիտարկում իրականացնողները և՛ հաշմանդամություն ունեցող անձանց հետ հարցում իրականացնողները: Ներկա էին նաև մշտադիտարկման ենթարկված պետական կառույցներից ներկայացուցիչներ դոնոր կազմակերպությունից ներկայացուցիչներ (ընդհանուր թվով 21 մասնակից, 11 կին և 10 տղամարդ): «Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ» հաշմանդամություն ունեցող անձանց ՀԿ-ի նախագահ՝ Անուշ Ասլանյանը ներկայացրեց ծրագիրը, ծրագրի շրջանակներում իրականացված գործողությունները, հաջողությունները, դժվարությունները, այնուհետև «Լրագրողներ Հանուն Մարդու Իրավունքների» ՀԿ-ի նախագահ՝ Ժաննա Ալեքսանյանը խոսեց ընդհանուր կոնսոլիդացիոն կողմից իրականացված աշխատանքները: Այնուհետև «Վանաձոր քաղաքի պետական կառույցների ֆիզիկական մատչելիության և մատուցվող ծառայությունների հասանելիության մոնիթորինգ» զեկույցը ներկայացրեց ծրագրի փորձագետ՝ Անի Գաբրիելյանը: Վերջինս գրաֆիկորեն մանրամասն ներկայացրեց զեկույցի արդյունքները: Զեկույցի ներկայացումից հետո մասնակիցների կողմից ընթացավ ակտիվ քննարկում: Իր խոսքով հանդես եկավ Լոռու մարզպետարանի հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող Լոռու մարզային հանձնաժողովի քարտուղար՝ Վալերի Զաղինյանը, ով առաջարկեց թեքահարթակների, վերելակների համար նախատեսված գումարները տարեցտարի էականորեն աճեն և ներառվեն հաջորդ տարիների բյուջեներում: Այդ գործընթացներին մասնակցեն նաև ՀԿ- ները, որոնց մասնակցությամբ և համապատասխան մասնագետների կողմից տրվեն կատարված աշխատանքների վերջնական գնահատականը: Իսկ Վանաձորի պետական համալսարանի տնտեսական մասի վարիչը նշեց, որ իրենց կառույցը պատրաստ է հարմարեցումներ իրականացնել, մասնավորապես սանհանգույցներում՝ բռնակների տեղադրմամբ: Լոռու մարզի դատախազության դատախազը, ով նույնպես ներկա էր հանդիպմանը, նշեց, որ հետևողական կլինեն այս հարցին և քանի որ իրենց կառույցը անկախ կառույց չէ և ենթակա է գլխամասին, նա նշեց, որ հարցը կներկայացնի վերադասին:

4)

ՀՀ-ում հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական պաշտպանությանն առնչվող հարաբերությունները կարգավորվում են «Հայաստանի Հանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքով: Չնայած օրենքում պարբերաբար կատարվել են փոփոխություններ և լրացումներ, այնուամենայնիվ, ամրագրված սկզբունքներն ու մոտեցումները դարձել են ժամանակավրեպ և չեն համապատասխանում հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառման միջազգայնորեն ընդունված և ճանաչված չափանիշներին: Գործող օրենսդրությամբ հաշմանդամություն ունեցող անձ է համարվում այն անձը, ով առողջության խաթարմամբ պայմանավորված, կենսագործունեության սահմանափակումների հետևանքով ունի սոցիալական պաշտպանության անհրաժեշտություն: Այս մոտեցումը հիմնված է առավելապես հաշմանդամության բժշկական մոդելի վրա, որի դեպքում հաշվի չեն առնվում անձի գործունեության և մասնակցության առանձնահատկությունները, ինչպես նաև արտաքին գործոնները, որոնք կարող են դրական կամ բացասական ազդեցություն ունենալ դրանց վրա: Չնայած վերջին տարիներին

հասարակական սեկտորը իրականացրել է հաշմանդամություն ունեցող անձանց կենսագործունեության համար անարգել միջավայրի ձևավորմանն ուղղված մի շարք միջոցառումներ, սակայն իրավիճակը մնում է անբավարար: Հիմնախնդիրը այդպես էլ անբավարար կմնա, քանի որ պետական սեկտորի կողմից դեռևս ծանրակշիռ գործնական քայլեր չեն արվում իրավիճակը փոխելու ուղղությամբ: Իրավիճակի արմատական և աստիճանական բարելավման համար պետք է մշակել լայնամասշտաբ գործողությունների ծրագիր: Այն կներառի օրինակ՝ մինչև 2025թ. Քաղաքաշինական և ինժեներական ենթակառուցվածքի, տրանսպորտային, առողջապահական, կրթական, մշակութային, սպորտային, սոցիալական ենթակառուցվածքի հիմնարկների հիմնական մատչելիությանը և հաշմանդամություն ունեցող անձանց ակտիվ կենսագործունեության համար բարենպաստ միջավայրի ձևավորմանը: Ուսումնասիրությունները ցույց տվեցին, որ մատչելի միջավայրի ձևավորմանը հնարավոր է հասնել միայն պլանավորված և հետևողական աշխատանքի շնորհիվ՝ քաղաքային իշխանությունների, հասարակական սեկտորի և գործարար շրջանակների համագործակցությամբ: Գործնականում անհրաժեշտ է ապահովել համապատասխան մեխանիզմներ, որոնք կբացառեն տվյալ գործընթացում մատչելիության շինարարական նորմերի անտեսումը: Բացի այդ, անհրաժեշտ է արդյունավետ կերպով նպաստել ընդունող հանձնաժողովի անդամների իրազեկվածության բարձրացմանը: Քաղաքաշինության ոլորտում տեսչական մարմինը, որն իրականացնում է վերահսկողական ծառայություններ և կիրառում է պատասխանատվության միջոցներ, պետք է ունենա լայն լիազորություններ և պետք է ապահովի հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնդիրներով զբաղվող կազմակերպությունների հետ սերտ համագործակցությունը: Տեսչության կառուցվածքային ու տարածքային ստորաբաժանումների աշխատողները պետք է ունենան մատչելիության շինարարական նորմերի և համընդհանուր դիզայնի վերաբերյալ ոչ ֆորմալ կրթության շարունակական հնարավորություններ: Կառույցի հաշվետվողականության և թափանցիկության մեխանիզմները հավելյալ երաշխիքներ են գործընթացների ներառականության ապահովման տեսանկյունից: Անհրաժեշտ է հրապարակել նաև տեսչական ստուգումների մասին մանրամասն տեղեկություններ, ինչը կբարձրացնի նաև քաղաքացիների շրջանում վստահությունը և դիմելիության ցուցանիշը:

4) Հանրային կառույցների կողմից մատուցվող ծառայությունների հասանելիության ապահովման նպատակով «Հավասար իրավունքներ, հավասար հնարավորություններ» հաշմանդամություն ունեցող անձանց հասարակական կազմակերպության կողմից ներկայացված առաջարկություններ

ՀՀ-ում հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական պաշտպանությանն առնչվող հարաբերությունները կարգավորվում են «Հայաստանի Հանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքով: Չնայած օրենքում պարբերաբար կատարվել են փոփոխություններ և լրացումներ, այնուամենայնիվ, ամրագրված սկզբունքներն ու մոտեցումները դարձել են ժամանակավրեպ և չեն համապատասխանում հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառման միջազգայնորեն ընդունված և ճանաչված չափանիշներին: Գործող օրենսդրությամբ հաշմանդամություն ունեցող անձ է համարվում այն անձը, ով առողջության խաթարմամբ պայմանավորված, կենսագործունեության սահմանափակումների հետևանքով ունի սոցիալական պաշտպանության անհրաժեշտություն: Այս մոտեցումը հիմնված է առավելապես հաշմանդամության բժշկական մոդելի վրա, որի դեպքում հաշվի չեն առնվում անձի գործունեության և մասնակցության առանձնահատկությունները, ինչպես նաև արտաքին գործոնները, որոնք կարող են դրական կամ բացասական ազդեցություն ունենալ դրանց վրա: Չնայած վերջին տարիներին հասարակական սեկտորը իրականացրել է հաշմանդամություն ունեցող անձանց կենսագործունեության համար անարգել միջավայրի ձևավորմանն ուղղված մի շարք միջոցառումներ, սակայն իրավիճակը մնում է անբավարար: Հիմնախնդիրը այդպես էլ անբավարար կմնա, քանի որ պետական սեկտորի կողմից դեռևս ծանրակշիռ գործնական քայլեր չեն արվում իրավիճակը փոխելու ուղղությամբ: Իրավիճակի արմատական և աստիճանական բարելավման համար պետք է մշակել լայնամասշտաբ գործողությունների ծրագիր: Այն կներառի օրինակ՝ մինչև 2025թ. Քաղաքաշինական և ինժեներական ենթակառուցների, տրանսպորտային, առողջապահական, կրթական, մշակութային, սպորտային, սոցիալական ենթակառուցվածքի հիմնարկների հիմնական մատչելիությանը և հաշմանդամություն ունեցող անձանց ակտիվ կենսագործունեության համար բարենպաստ միջավայրի ձևավորմանը: Ուսումնասիրությունները ցույց տվեցին, որ մատչելի միջավայրի ձևավորմանը հնարավոր է հասնել միայն պլանավորված և հետևողական աշխատանքի շնորհիվ՝ քաղաքային իշխանությունների, հասարակական սեկտորի և գործարար շրջանակների համագործակցությամբ: Գործնականում անհրաժեշտ է ապահովել համապատասխան մեխանիզմներ, որոնք կբացառեն տվյալ գործընթացում մատչելիության շինարարական նորմերի անտեսումը: Բացի այդ, անհրաժեշտ է արդյունավետ կերպով նպաստել ընդունող հանձնաժողովի անդամների իրազեկվածության բարձրացմանը: Քաղաքաշինության ոլորտում տեսչական մարմինը, որն իրականացնում է վերահսկողական ծառայություններ և կիրառում է պատասխանատվության միջոցներ, պետք է ունենա լայն լիազորություններ և պետք է ապահովի հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնդիրներով զբաղվող կազմակերպությունների հետ սերտ համագործակցությունը: Տեսչության կառուցվածքային ու տարածքային ստորաբաժանումների աշխատողները պետք է ունենան մատչելիության շինարարական նորմերի և համընդհանուր դիզայնի վերաբերյալ ոչ ֆորմալ կրթության շարունակական հնարավորություններ: Կառույցի հաշվետվողականության և թափանցիկության մեխանիզմները հավելյալ երաշխիքներ են գործընթացների ներառականության ապահովման տեսանկյունից: Անհրաժեշտ է հրապարակել նաև տեսչական ստուգումների մասին մանրամասն տեղեկություններ, ինչը կբարձրացնի նաև քաղաքացիների շրջանում վստահությունը և դիմելիության ցուցանիշը:

Առաջարկություններ

- Համախոհների հետ մշակել հաշմանդամություն ունեցող անձանց և սակավաշարժ այլ անձանց համար հասարակական նշանակության վայրերի և հասարակական տրանսպորտի մատչելիության ապահովման օրինագիծ և ներկայացնել ԱԺ:

- Համախոհների հետ մշակել Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում լրացումներ կատարելու մասին օրինագիծ և ներկայացնել ԱԺ:
- Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող ՀԿ- ներին ներգրավել հասարակական և արտադրական նշանակության շենքերի և շինությունների ճարտարապետահատակագծային առաջադրանքների նախագծման թույլատվությունների տրամադրման գործընթացում:
- Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող ՀԿ-ներին ներգրավել ՀՀ պետական բյուջեի և վարկային միջոցների հաշվին կառուցվող և վերակառուցվող շենքերի և շինությունների նախագծային առաջարկների մշակման գործընթացում:
- Համայնքային բյուջեով նախատեսել գումարներ՝ հանրային նշանակության վայրերում նորմերին համապատասխան թեքահարթակ, վերելակ կառուցելու և այլ հարմարեցումներ իրականացնելու համարն ՀԿ-ների ներկայացուցիչների հետ համագործակցությամբ ընտրվեն այդ տարածքները:
- Թեքահարթակների, վերելակների համար նախատեսված գումարները տարեցտարի էականորեն աճեն և ներառվեն հաջորդ տարիների բյուջեներում: Այդ գործընթացներին մասնակցեն նաև ՀԿ- ները, որոնց մասնակցությամբ և համապատասխան մասնագետների կողմից տրվեն կատարված աշխատանքների վերջնական գնահատականը:
- Քաղաքապետարան - մասնավոր հատված - ՀԿ հատված համագործակցությամբ ձևավորել ուսումնասիրություն իրականացնող խումբ, բոլոր հանրային օգտագործման վայրերում ձեռնարկել ուսումնասիրություն և արդյունքում դիտարկել, թե նախկինում արդեն կառուցված որ հանրային օբյեկտների դիմաց է հնարավոր կառուցել նորմերին համապատասխան թեքահարթակներ, և այդ նպատակով բոլոր կառույցներին քաղաքապետարանի կողմից տրամադրվեն անվճար նախագծեր:
- Կազմակերպել ուսուցողական դասընթացներ միջավայրի մատչելիության նորմերի վերաբերյալ:
- Առաջարկել նախկինում կառուցված շենքերում գործող հաստատություններին որպեսզի հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելիության ապահովման նպատակով առաջին հարկում տրամադրվի փոքրիկ փակ սենյակ (մոտ 3 մ X 3մ)՝ տվյալ կառույցների աշխատակիցների հետ հանդիպումների կազմակերպման համար: Սա ներկայացվի որպես ժամանակավոր լուծում այն շինարարական կառույցներում, որոնց ճարտարապետական նախագծերը թույլ չեն տալիս կառույցի մնացած հարկերը փոփոխության ենթարկել:
- Բարձրացնել ՀՈՒԱ և նրանց ընտանիքների անդամների կարողություններն ու հմտություններն այս ոլորտի վերաբերյալ, որպեսզի վերջիններս կարողանան իրականացնել Շահերի Պաշտպանության արդյունավետ գործողություններ: 37 Ուսումնասիրված նյութերի ցանկ 1. ՀՀ Սոցիալ-Տնտեսական վիճակը 2017թ. հունվար-հունիսի: